

Västana Bladet

VÄSTRA SVERIGES GENEALOGISKA FÖRENING

Årg 16

1999

Nr 2

BILD NORDISKA MUSEET

En ung kusk har kört fram skjutsen utanför Hamra gästgivargård i Forsa socken, Hälsingland, aug. 1876.

1734 års Lag

28. Kap. Byggninga Balken:

“Vid almänna lands och siö vägar skola nödige skiuts och gästgifvare gårdar vara, ej längre från hvar annan, än högst två mihl. Konungens Befalningshafvande äger å Härads Ting them lägga och inrätta i hvarje Härad, helst å Kronones jord. Finnes ej Kronohemman så när; hafve två Frälseman, eller skattebonde, them å sin jord, eller skifte med Konungen och tage vederlag. I hvarje köpstad böra ock vara gästgifvare och formän, så många, som ther behövas.”

“Ur skjutsväsendets dagböcker” skriver Martin Bratt på sidan 7.

INNEHÅLL NR 2 / 99

MÖTESKALENDERN	3
VSGF:S VERKSAMHET OCH BOKSLUT ÅR 1998.....	4-6
NYA MEDLEMMAR.....	6
<i>Martin Bratt:</i> UR SKJUTSVÄSENDETS DAGBÖCKER....	7
EFTERLYSNING.....	13
<i>Per Clemensson:</i> FRÅN ARKIVVÄRLDEN.....	14
<i>LarsOlof Lööf, bokanmälan:</i> JÖNS HALL OCH ANNA MORMAN....	15
<i>Olga Dahl:</i> MÅRTEN O. EMERENTIA KRAKOW..	16
<i>Elisabeth Ahldin Dahl:</i> LANDET RUNT.....	21
SLÄKTFORSKARFÖRBUNDETS RIKSSTÄMMA I KARLSTAD.....	24

NÄSTA NUMMER AV VÄSTANBLADET
UTKOMMER I SEPTEMBER MED BL.A.
HÖSTENS PROGRAM.
MANUSSTOPP 15 AUG.

VÄSTANBLADET

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 GÖTBORG
Tel. 031 - 13 12 26 (tisd. 10-12, torsd. 10-14)
Postgiro 24 23 85 - 3

Ansvarig utgivare: Per Liljeström 0302-13191
Vänskapen 3 E, 443 34 LERUM

Redaktionskommitté:

Per Clemensson, Per Liljeström och Joel Holger
Årsavg. inkl. prenumerationsavg. kr 135.-/år

VÄSTRA SVERIGES GENEALOGISKA FÖRENING

MEDLEMSFÖRENING I SVERIGES
SLÄKTFORSKARFÖRBUND

Styrelse 1999

- Ordf. LarsOlof Lööf, 031 - 031 - 54 51 63
Temperaturg. 41, 418 41 GÖTEBORG
- V.ordf. Tommy Näzell, 031 - 338 08 58
- o. bibl. Klarbärsv. 18, 435 43 MÖLNLYCKE
- Sekr. Joel Holger, 031 - 40 85 20,
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG
- Kassör Maj Löfgren, 031 - 779 24 16
Nimbusg. 1, 417 63 GÖTEBORG
- Klubbm. Karin Holger, 031 - 40 85 20,
Lilla danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG
- Övriga Ingegärd Almquist-Persson
031 - 44 18 13, Postgången 1 A,
433 04 PARTILLE
- Ewert Arwidsson, 0520 - 707 39, Göte-
borgsv. 91 A, 461 54 TROLLHÄTTAN
- Per Clemensson, 031 - 20 65 63
- S. Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG
- Örjan Nordmalm, 031 - 20 57 27,
Bohusg. 24, 411 39 GÖTEBORG
- Suppl. Jan Kartengren, 031 - 97 01 86,
Saltholmsg. 44, 426 76 V.FRÖLUNDA
- Per Liljeström, 0302 - 131 91
Vänskapen 3 e, 443 34 LERUM
- Sybil Winell, 031 - 16 05 95,
Föreningsg. 16 E, 411 27 GÖTEBORG

ISSN - 1102 - 4453

Kopierad på miljövänligt papper hos
Mediagruppen KOPIERINGEN AB, Gbg

vi möts

MEDLEM !

DU TÄNKER VÄL PÅ ATT DET ÄR DU

SOM ÄR FÖRENINGEN, UTAN DIG BLIR DET INGEN VERKSAMHET !

VÅREN 1999

ONSDAGEN DEN 21 APRIL KL 18.30. Erik Dahlbergsgatan 36 B.

Föreningskväll med föredrag av fil.dr. Lennart Limberg:

"Emigrationens olika nivåer". Emigrationen sätts här in i sitt sammanhang och belyses ur ett flertal synpunkter i tid och rum.

LÖRDAGEN DEN 29 MAJ.

Avresa kl. 09.00 från Exercishuset vid Heden.

☞ BUSSUTFÄRD TILL KOBERGS SLOTTSBIBLIOTEK.

Biblioteket visas av f. biblioteksrådet Nils Sandberg. Därefter lunch på Sollebrunns Gästgiveri och vidare färd till **Innovatum i Trollhättan** med Göta älv-dalens teknikhistoria. På hemvägen besök på **Surte Glasbruksmuseum**. Beräknad hemkomst till Göteborg kl. 18.00.

Pris per person 310.- kr, vilket inkluderar förmiddagskaffe vid 10-tiden och lunchen på Sollebrunns Gästgiveri (fläsknoisette, smör, bröd, lättdryck och kaffe), alla entréavgifter och guider.

ANMÄLAN om deltagande i VSGF:s möten görs 3 dagar före resp. program (**UTFÄRDEN 1 vecka före**) till

Stina Börjeson tel. 031 - 257555 eller Karin Holger tel. 031 - 408520

Kaffe mm serveras. Anmäl Er i så god tid som möjligt !

MYCKET VÄLKOMNA

TAG GÄRNA MED GÄSTER

Entrén till samlingssalen sker genom VSGF:s egen lokal

(i butiksläge med skyltfönster), vilken måste läsas under själva mötet.

Kom således i god tid, vi har öppet 1 timma före varje föreningsmöte !

Samlingssalen rymmer max. 45 pers. Ev. återbud måste anmälas.

Medlemsavgiften i VSGF är 135.- kr för hela året.

Om Du försummat inbetalningen på postgiro 24 23 85 -3, gör det snarast, annars kommer inte Västanbladet i fortsättningen !

Västra Sveriges Genealogiska Förenings verksamhet 1998

Föreningens medlemmar samlades till årsmöte på Erik Dahlbergsgatan 36 den 17 mars 1999, varvid styrelsens verksamhetsberättelse och bokslutet för år 1998 godkändes. Nedan följer verksamhetsberättelsen i sammandrag. Bokslutet återfinns på sid. 5.

Medlemmar: Föreningens medlemsantal utgjordes vid årsskiftet 98/99 av 386 pers.

Styrelsen: Har under året haft 8 st protokollförda sammanträden.

Sammankomster: 257 personer har deltagit i följande möten:

- 25.2. Föreningskväll på Första Långgatan 20 med föredrag av Bengt A. Öhnander "Göteborg berättar mer".
- 19.3. Årsmöte i Oterdahlska huset, Medicinhistoriska museet, varvid årsbokslut och verksamhetsberättelse för 1997 godkändes. Före de ordinarie förhandlingarna visades museet av museichef Inger Wikström-Haugen.
- 22.4. Föreningskväll med kåseri av Kent Andersson: "Från actus till ölkona - förfädernas språk".
- 17.5. Vårutfärd till Orust där vi togs emot av Jon Thornburn på Morlanda säteri och av Inger och Ulf Fredholm vid Bildtska Hembygdsmuseet. Vidare besökte vi Bohusläns museum i Uddevalla, som visades av Gunnar Klasson.
- 26.9. Höstutfärd till Västergötland. Vi besökte Borås Museum i Ramnaparken, Hedareds stavkyrka, Nohaga slott i Alingsås samt Starrkärr-Kilanda hembygdsgård.
- 10.10. Öppet hus i vår nya föreningslokal på Erik Dahlbergsgatan.
- 22.10. Föreningskväll med föredrag av Gunnar Klasson om Johan Peter Krok, även kallad "Blomster-kroken", en känd personlighet i Uddevalla.
- 17.11. Ord. höstmöte. Budget och årsavgift (oförändrad) fastställdes för 1999 och styrelse valdes enl. sid. 2 i detta nr av Västanbladet. Därefter kåserade arkitekten Perolow Jonsson-Falck om Skansarna Kronan och Västgöta Lejon i Göteborg.

Ny föreningslokal: Den 1 april tillträdde vi lokalen Erik Dahlbergsgatan 36 och efter flyttningen återupptogs verksamheten i slutet av april. Alla möten har sedan hållits där.

Övriga verksamheter:

VSGF:s bibliotek Exp.tider har under hösten utökats att omfatta både tisdagar som torsdagar. Biblioteket har besökts av 583 pers. under året och i samband med föreningskvällar ytterligare 88 pers. Bokbeståndet omfattar nu 4960 volymer.

Gammal handskrift: En grupp har gemensamt förkovrat sig i handskriftläsning.

Hjälp till självhjälp: Har haft två sammankomster under hösten.

Västanbladet: Utkom med fyra st 24-sidiga nummer.

Styrelsen uttalar härmed sin tacksamhet för medlemmarnas stora intresse och allt arbete de nedlagt för föreningen under det gångna verksamhetsåret samt för alla ekonomiska bidrag och gåvor som kommit föreningen till del.

ETT VARMT OCH HJÄRTLIGT TACK !

Styrelsen

VÄSTRA SVERIGES GENEALOGISKA FÖRENING
Göteborg

Postgiro
24 23 85 - 3

1/1 - 31/12 1998.

Tillgångar:

Kassa	168:50
Banktillgodohavande	10.173:12
Innestående å postgiro	51.423:10
Böcker och inventarier	15.900:--
	<hr/>
	77.664:72
	=====

Skulder:

Långströmska fonden	5.062:90
Biblioteksfonden	12.720:85
Ständiga medlemmars fond	3.311:95
Personhistoriska fonden	15.693:28
Reservfonden	9.000:--
Förinbetalda medlemsavgifter	25.195:--
Årets överskott	6.680:74
	<hr/>
	77.664:72
	=====

Intäkter:

Balanserad vinst	436:36
Årsavgifter	44.720:--
Landstinget, Bohuslän	6.000:--
Göteborgs Fritidsförvaltning	1.240:--
Långströmska fonden	2.000:--
W. och M. Lundgrens fond	5.000:--
Lotterier	11.502:--
Gåvor	2.004:11
Möten och sammankomster	3.436:--
Försäljning av böcker	362:--
Annons för Clío	1.100:--
Räntor	424:27
	<hr/>
	78.224:74
	=====

Kostnader:

Hyror	37.929:--
Portokostnader	11.311:--
Tryckning av medlemsblad	9.904:--
Expeditionskostnader	1.668:50
Försäkringar	750:--
Föreningsavgifter	425:--
Telefon	1.995:--
Uppvaktningar	1.400:--
Sveriges Släktforskarförbund	2.548:--
Nyansaffning till lokalen	3.613:50
Årets överskott	6.680:74
	<hr/>
	78.224:74
	=====

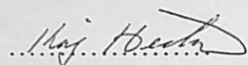
REVISIONSBERÄTTELSE

Undertecknade, som utsetts att som revisorer granska Västra Sveriges Genealogiska Förenings räkenskaper för år 1998, får härmed avge följande revisionsberättelse:

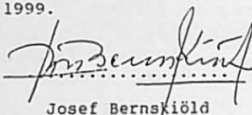
Vi har granskat styrelsens protokoll, årsredovisning och bokföring samt kontrollerat föreningens konton.

Räkenskaperna är förda med stor noggrannhet och omsorg och har till alla delar befunnits riktiga. Vi får därför tillstyrka att föreningens styrelse beviljas full ansvarsfrihet för det gångna årets förvaltning.

Göteborg den 9 februari 1999.

Kaj Hector

Josef Bernskiöld

NYA MEDLEMMAR t.o.m. 10/3 1999

Andersson, Kent	Topasgatan 9, 421 48 V.Frölunda	031-476342
Carlström, Hilda	Olof Skötkonungsgat. 48, 412 69 Göteborg	031-405910
Johansson, Olof	Mellanbergsvägen 23, 427 37 Billdal	031-914290
Lindqvist, Håkan	Tallbacken 10, 443 38 Lerum	0302-12510
Ljungqvist, Kjell	Trimvägen 11, 423 63 Torslanda	031-925240
Lundin, Henrik	Långåkern 9, 433 65 Sävedalen	031-3368344
Olsson, Sven Bertil	Kallebäcksvägen 17 A, 412 75 Göteborg	031-831234
Stenström, Solveig	Hallegårdsvägen 4, 433 62 Sävedalen	031-267281
Wikelund, Katarina	Gläntans väg 67, 444 60 Stora Höga	
Wästfelt, Berit o. Anders	Renvägen 1, 433 70 Sävedalen	031-260520

Välkomna i föreningen !

(Annons)

Har Du sett den stora "Gröna" ?

Boken med C F von Sydows ättlingar och ingifta, flera av Sveriges kända släkter och deras spännande ursprung.

Johan von Sydows böcker finns ännu till försäljning ! Missa inte att studera den stora släktkrönikan, C F von Sydows ättlingar, 400 kr + 50 kr porto och även Ulf och Kerstin Sparres ättlingar, 100 kr.

Beställes via Andreas von Sydow tel. 031- 14 65 97 eller via postgiro nr 42 44 63 -8.

Ur skjutsväsendets dagböcker

av Martin Bratt

1734 års lag

På denna tidnings första sida återges början av 28. kapitlet i Byggninga Balken av 1734 års lag och med denna blir det ordning och reda på skjutsväsendet i Sverige. Ända fram till år 1933, då skjutsväsendet slutligen avskaffas, avlöser den ena förordningen den andra. Skjutsanstalter blir ett gemensamt namn för gästgivargårdar och hållstationer. Detaljerade regler införs om förhållandet mellan den skjutsande (skjutsbonden) och den resande, om vägarnas beskaffenhet och om hur lång tid en resa fick ta mellan två skjutsanstalter. Gästgivarnas tjänster regleras noga och som en slags kompensation för dessa får gästgivarna monopol på utskänkning av brännvin.

Självklart hade skjutsväsendet sina brister om man jämför med vad som numera bjuds den resande. Men det fanns en del påtagliga fördelar också. Så till exempel kunde den resande få nöjet att resa ensam, han kunde stiga av och på under vägen och han kunde genast få nattkvarter på en gästgivaregård. Ofta kunde han utan betalning få vidare skjuts hem då han anlände till skjutsanstalten.

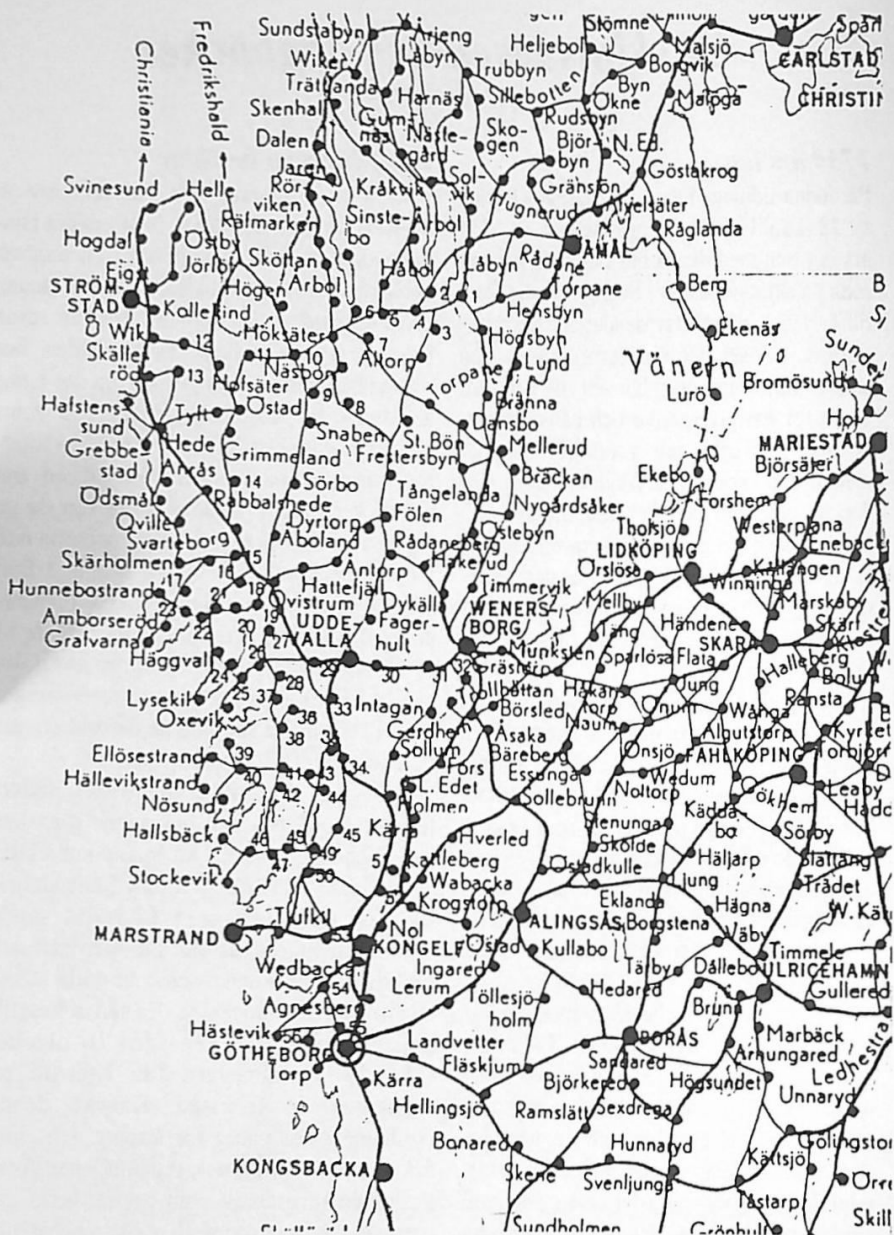
Vägnätet som betjänade skjutsarna var väl utbyggt från norr till söder. På sid. 8 visas ett avsnitt av en karta över gästgivargårdar och skjutsväsen i Sverige omkring 1850 - den del av riket som nu närmare skall kommenteras. Under mitten av 1800-talet kulminerade resandet. Den som vill veta mera om hur det gick till rekommenderas att ta del av uppsatserna i Nordiska museets och Skansens årsbok FATABUREN år 1978.

Dagböckerna berättar

Vad som intresserar oss släktforskare är givetvis de resande själva. Innan dessa lämnade skjutsanstalten skulle de i en dagbok anteckna sina namn, titel eller yrke, dagen då resan ägde rum, den ort varifrån resan företogs och till vilken resan ställdes, hur många hästar som utgingo och om det fanns anledning till klagomål. Från 1762 finns sådana dagböcker delvis bevarade i kronofogdearkiven på landsarkiven. Även om dagböckerna är bristfälligt förda kan de ge intressanta upplysningar om personerna och för vår del skall vi ta några exempel från kronofogdearkivet i Sunnerviken i Göteborgs och Bohus län. På sidan 11 finner vi ett sådant dagboksblad från Sörbo gästgivaregård i Krokstads socken, norra Bohuslän och vi ska se vad som hände där vid ett par tillfällen under 1800-talet.

Dagbok skulle föras månadsvis, under tecknas av gästgivaren och sedan granskas av kronolänsmannen. Det skulle antecknas inom vilken tid hästarna kunde tillhandahållas. För varje häst som användes skulle skjutslegan antecknas och åkdonen närmare beskrivas. Man kunde också beställa skjuts till viss dag och klockslag. En sådan beställning gjordes i dagboken den 16 oktober 1885 för komministern J.F. Kjerrulf på prästgården i Krokstad. Kanske denne skulle utföra en viktig förrättning, som inte fick mankera. Mellan skjutsbönderna föreskrevs en turordning som upprätthölls genom att sända omkring den s.k. skjutsklubban.

Krokstads socken var och är fortfarande en geografiskt ganska isolerad socken

Gästgivargårdar och skjutsväsen, omkr. 1850. Bohusläns- och Dalslandsområdet. Detalj av Sverigekarta, upprättad av Magnus Lundqvist.

med färdvägen norrut till Dalsland och vidare till Norge. Söderut gick vägen via Quistrum (Kviström) (ett tingsställe) mot Uddevalla och Göteborg. På Sörbo gästgivaregård skötte gästgivaren skjutsningen. Två mil norrut låg skjutshället Snaben och två mil söderut Åboland - båda på föreskrivna avstånd från Sörbo. Omsättningen av resande var inte särskilt stor och om vi tar åren 1880, 1882 och 1883 (1881 saknas) var det under de åren bara sammanlagt 109 resande. De flesta skrev inte ut titel eller yrke, men en viss uppdelning kan vi ändå göra bland dem som följde dagbokens föreskrift. Vi finner sålunda kaptenen Kafle (som reste ofta), en sergeant och en korpral, som åtföljde två volontärer (jämför nedan), en lantmätare, en jägmästare, en skogvaktare, en pastor och en doktor, en handlande, en handelsresande och en bokhållare, en ingenjör och en länsträdgårdsmästare, en filosofie studerande och en bokhållare och en ung man, som skrev sig "hemmasson" och rätt ofta kronolänsmannen själv.

Alla behövde inte anlita skjutsväsendet. Bönderna hade ju själva häst och vagn och deras resor var korta - resa till lanthandlaren, marknadsplatserna och kyrkorna, där det ofta fanns kyrkstallar. Några "parkeringsproblem" fanns inte! Till tingsstället i Quistrum tog man gärna skjutsen - det gällde ju att inställa sig vid domstolsförhandlingarna. Som vi sett var det mest tjänstemän som reste med skjutsen, vilket givetvis berodde på att de hade vidsträckt tjänstgöringsområden och saknade egna transportmedel.

Anmärkningskolumnen

I dagboken finns en kolumn för anteckning

om klagomål som den resande kunde göra och de ger ofta en realistisk bild av resandet. Framförda klagomål är inte så många, vilket kanske talar för att verksamheten fungerade väl eller också att man var snäll och foglig. För seningar kunde naturligtvis förekomma, vagnarna var skakiga och hästarna bångstyriga. Det förekom ofta att kusken var ett barn! Vi ska förstå en onödig anteckning:

Den 20 maj 1885 reste två volontärer (= unga militärer med kontrakt för att bli underofficerare) mellan Åboland och Snaben. En korpral följde med på resan, men av någon anledning ville denne inte betala sin resa från Åboland till Sörbo. Detta antecknade skjutsbonden. När sedan kronolänsmannen granskade dagboken och höll förhör med korpralen visade det sig att denne ångrat sig och betalat resan. Med en anteckning om att skjutsbonden "saknat befogenhet att belasta dagboken med dylika anmärkningar" avskrevs ärendet.

Skjutklubba eller skjutsbricka från Halland. höjd 36 cm, från 1818.

Trettio år tidigare (1855) hade det blivit litet mer rabalder, då en kapten fått vänta över en timme på en häst. Om denna händelse får vi veta mera i det protokoll som kronolänsmannen L.H. Lundmarker upprättade den 11 juni 1855 och vi citerar: "Sedan Herr Capitainen G.von Cedervald uti Gästgifveri Dagboken för sistlidne Maj månad anmält klagomål deröfver att oak-tadt han till klockan 1/2 10 förmiddagen den 25. berörde månad beställt häst, någon sådan vid Herr Capitainens ankomst till Gästgifvaregården likväl icke fanns tillstä-des, så hade för att höras vid undersökning häraf blifvit kallade att härstädes i dag närvara så väl föreståndaren af Gästgifve-riet Mamsell M. Andersson som Reserve-skjutsbonden Andreas Carlsson i Sörbo, hvilka begge tillstädes kommo.

Gästgifveriföreståndaren uppgaf att Herr Capitainen v. Cedervald genom en annan person låtit mundteligen beställa skjuthäst till den 25. Maj kl. 10 förmiddagen och icke till kl. 1/2 10 samt att reserve-skjutsbonden Andreas Carlsson i Sörbo blifvit uppbådad att å förstnämnde tid in-finna sig med den beställda hästen, då Andreas Carlsson yttrade att han för till-fället icke hade någon häst som var duglig utan skulle vidtala annan person som för sig utgjorde skjutsen. Då vid Hr. Capitai-nens ankomst som skedde enligt Gästgifva-rens intyg kl. 1/2 10 den beställda skjutsen icke var tillstädes anskaffades straxt annan häst så att Herr Capitainen ej upphöll sig längre tid utöfver kl. 10 än hvad som åtgick för att nedskrifva det i Dagboken anteck-nade klagomålet, då den beställda skjuts-hästen ännu icke var ankommen, hvilket först inträffade kl. 11 f.m.

Reserveskjutsbonden Andreas Carls-son erkänner att ifrågavarande skjutsupp-

bådning har honom skett och att han icke sjelf kunde infinna sig med den beställda skjuthästen utan härom skickat bud till en annan person i Reservelaget som dock skedde så sent att skjutsen icke kunde blifva framställd på utsatt tid.

Ut supra L.H. Lundmarker "

Eftersom Andreas Carlsson erkänt sig skyldig till försummelsen och detta kunde innebära böter för honom borde han ha åtalats vid tinget. Men trots ivrigt letande har jag inte påträffat Andreas Carlsson i Tunge häradsrätts saköreslängd.

Militärer var ofta fordrande och under-lät inte att anföra klagomål. Så berättas i dagboken för mars månad 1795 om en viss kapten Schultz att han i Sörbo fått vänta på hästar i fyra timmar. Det var ju inte så bra och skrevs då i dagboken följande:

"Således uppehållen i fyra timmar, ehuru 2ne gånger war bud efter häst, men den skjutsande wägrade för elackt vägfyre, och därför påstås laga näpst". Bredvid kan man läsa en annan anteckning: "Jakob i Skåtta war den som borde skjutsa men nu som förr warit stursk och efterlåten hwar-före han torde blifva plichtfäldt". Under-tecknat A. Berggren. Jag har inte lyckats få reda på om denne "A. Berggren", som var min morfars farfar, gjort denna anteckning i sin egenskap av gästgivare eller som krono-länsmän.

Nu var det inte bara militärerna som kunde vara missbelättna utan även civila resande. Förflyttar vi oss söderut i Bohus-län finner vi på Inland, på Intagans gästgi-varegård i dagboken för den 16 september 1880 följande temperamentsfulla anteck-ning från en göteborgsk affärsman, som skrev: "Hur länge bör man vänta på skjuts här? T.f. kronolänsmannen torde utsätta

Day-Book

för *Maj* månad år 18*85*
vid *Torbo Gästgivarvärd*
hvarifrån skjuts utgöres:

medelst entreprenad:

med 1 häst inom 1 timm *a*

" 3 " " 2 " "

" " " " " "

under hvarje skjutsdygn.

med gästgivarvarens egna häst

" reserv " "

Skjutslega för hvarje häst:

till *Åkobernd* 1 mil, å 1 kr. 60 öre pr mil, 1 kr. 60 öre.

" *Snaben* 1/2 " " 1 " 60 " " " 2 " 40 "

" " " " " " " " " " "

Vid skjutsanstalten skola tillhandahållas:

§ parakdon på hjul, med fjädrar, stoppad dyna och fotsack;

§ d:o d:o d:o, af enklare beskaffenhet;

2 enbetsäklon på hjul, med fjädrar, stoppad dyna och fotsack;

2 d:o d:o d:o af enklare beskaffenhet;

2 enbetsklädar, med stoppad dyna och fäll;

2 d:o af enklare beskaffenhet; samt

1 sadel med betädel.

för begagnande hvaraf afgifft erlägges enligt den genom Kongl. Maj:ts nådiga Cirkulär den 21 Mars 1879 fastställda taxa.

tiden i dagboken på det att resande ej behöfva vänta längre än tillbörligt och i följd däraf godtyckligt behandlas af gästgivarvaren?"

Under denna anteckning skrev kronolänsmannen: "Gästgivarvare Andersson upplyste att i tur att skjutsa var hemmanet Stenars-

röd beläget en och en half Fjärdingsväg från Gästgivarvärdgården, hvarigenom det ej är möjligt att framskaffa skjuts på kortare tid än som skett, allra hälst under den tid af året då hästarna är på bete".

Kanske var detta att ta lite för lätt på en gästgivarvares skyldighet att hålla häst och

vagn i beredskap. Anmärkningen föranledde därför heller ingen åtgärd.

Inte långt från Intagan, nedom Ströms slussar vid Göta älv låg Holmens gästgivaregård, mycket besökt. Här låg också tingsstället för Inlands Torpe härad och inte heller var det så långt till Backamo, Kungl. Bohusläns regementets exercisplats. I dagböckerna för åren 1880-1884 träffar vi där många som hade ärenden till tinget och många militärer på väg till och från Backamo. Alla skrev inte in sina namn och titlar - det var man annars noga med - så därför kunde gästgivaren själv få fylla i yrke eller titel och då kunde det stå "herrashöfvdingen" och "herras-skrifvaren".

Beröm i dagboken

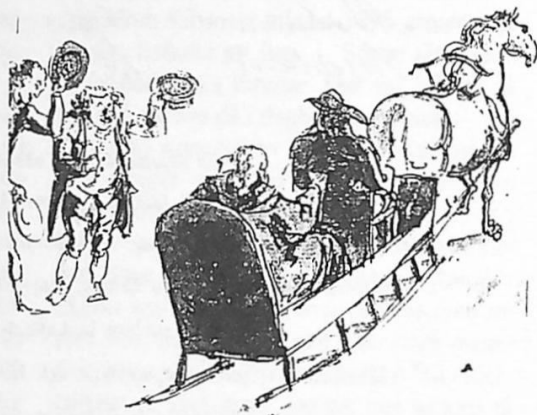
I anmärkningskolumnen finner man ibland lite beröm från de resande. I april 1906 utbrister en av resenärerna: "Kvistrums gästgivaregård är en bland de angenämaste platser inom Bohuslän". I detta uttalande instämmer två av hans medresenärer, den ene under signaturen Ch.J.W. och en annan som skriver sig "Profryttare" (detta uttryck användes förr om en handelsresande). Därunder har de skrivit: "Warma rum, god mat, moderata priser". I dessa uttalanden vill artikelns författare, som ofta på tjänstesor övernattade på Kvistrums gästgivaregård, gärna instämma.

Tjänstesor med skjutsen

Resor i officiella ärenden har alltsedan 1681, då vårt första resereglemente tillkom, varit föremål för statens uppmärksamhet. För att förekomma missbruk - sådant hade

under tidigare sekler förekommit med den s.k. kronoskjutsen - behövdes detaljerade bestämmelser och Kronans befattningshavare blev så småningom indelade i ett antal reseklasser. I dessa bestämdes för var och en dagtraktamente och det antal hästar som ansågs behövliga för tjänstemannens status. Vi kan ta ett exempel från lagmansrätten i Uddevalla.

Den 14 september 1761 sammanträdde där lagmansrätten i Bohus Läns och Wikornes lagsaga för att avgöra ett från häradsrätten överklagat storskiftes mål. Ordföranden, lagmannen Sten Cederfelt, hade förklarat sig jävig, varför Göta hovrätt i Jönkö-

Laverad tuschteckning av Pehr Nordqvist, omkr.1800. Bild. Nordiska museet.

ping förordnat assessorn Anders Lundeberg att handlägga målet. För att komma från Jönköping till Uddevalla tog han skjutsen och i protokollet antecknade han att den långa resan företogs "med skjuts på fem hästar". Det bör ha varit en ståtlig syn när ekipaget gjorde sin entré i Uddevalla.

I VSGF-bladet (nr 1 av år 1988, sid.10-11), föregångaren till vårt nuvarande

Västanbladet, har införts "Reseklasser på Carl XIV Johans tid". De tolv reseklasserna redovisas här nedan i tillämpliga delar. För att lättare kunna jämföra de civila tjänstemännen med varandra har jag placerat de militära tjänstemännen först i den ordning som är brukligt. I första klassen placeras Justitiestatsministern och Statsministern för utrikes ärenden, båda likvärdiga.

Första klassen (skjuts med sju hästar):
Justitiestatsministern, Statsministern för utrikes ärenden.

Andra klassen (sex hästar):
Generaler, generallöjtnanter. Statsråd, Överståthållaren.

Tredje klassen (fem hästar):
Generalmajorer, Ärkebiskopen, Landshövdingar, Underståthållaren.

Fjärde klassen (fyra hästar):
Överstar, Biskopar.

Femte klassen (fyra hästar):
Överstelöjtnanter, Borgmästaren i Stockholm, Hovrättsråd, lagmän.

Sjätte klassen (tre hästar):
Majorer, Polismästaren i Stockholm.

Sjunde klassen (två hästar):
Kaptener vid regementerna, Kyrkoherdar, Borgmästare utom Stockholm, Häradshövdingar, Rådmän i Stockholm.

Åttonde klassen (två hästar):
Löjtnanter vid regementerna, Rådmän utom Stockholm, Arkivarier.

Nionde klassen (två hästar):
Fanjunkare, Komministrar.

Tionde klassen (en häst):
Underofficerare, Landsgewaldiger.

Elfte klassen (en häst):
Korpraler, Nämndemän.

Tolfte klassen (en häst):
Ryttare, soldater.

(Anmärkning: I de fall då två eller flera klasser har samma antal hästar föreligger skillnader i traktamenten.)

Kan dagböckerna användas för forskning ?

Släktforskningens källor är många och till de mindre använda får man nog räkna skjutsväsendets dagböcker, som jag här gett några prov på.

Någon självständig betydelse som utgångspunkt för släktforskningen har knappast dagböckerna. Men uppgifterna i dem är riktiga, eftersom de tillkommit under medverkan av gästgivare och kronolänsmän. Släktforskarna bör därför kunna lita på dem. Uppgifterna kan användas som komplement till på annat sätt redan säkrade uppgifter. Vet släktforskaren namn och bostad på den efterforskade kan han söka honom i skjutsanstaltens dagböcker för den trakten. Särskilt gäller detta personer med släktnamn och de som reste i tjänsten, men även andra personer i den mån de kan identifieras med hjälp av stavning och handstil. Som jag ovan berättat hittade jag min morfars farfar i Krokstad. Forskningen kan löna sig !

Efterlysning !

Har Du **Frans Oscar Skoglund**, f. 16/12 1840, i Dina anor ? Han var gift med **Sofia Albertina Wennersten**, f. 1838, och var mäklare och bokhållare. De bodde i Domkyrkoförsamlingen i Gbg. De gifte sig 4/4 1863 och fick 10 barn, bl.a. Bror Oscar, Eric Albert och Oscar Sigfrid. Kontakta i så fall undertecknad !
Olle Rödström, Smörbollsgatan 2 A,
417 18 GÖTEBORG. Tel. 031 - 22 55 32.

FRÅN ARKIVVÄRLDEN

Telefonavlyssningar i GLA-arkiv

Under januari 1999 hemsöktes Landsarkivet i Göteborg av en journalist från DN vilken efterfrågade vissa akter, som inkommit till landsarkivet från åklagarmyndigheten i Göteborg. Det aktuella aktmaterialet omfattar i huvudsak domstolens prövning av åklagarens begäran om telefonavlyssning och postöppning hos personer, som var misstänkta för spioneri (20 st från kommunistländer, 20 svenskar), sabotage m fl udda ärenden, tillsammans utgörande 48 ärenden från tiden 1952-1964. Akterna innehåller motivet för den begärda åtgärden, ofta med referat av innehållet i tidigare avlyssningar.

Handlingarna prövades och befanns sekretessbelagda enl. Sekretesslagen 2 kap 2 § (sekretess gäller för uppgift som vållar fara för rikets säkerhet, 40 år), 5 kap 1 § (med hänsyn till intresset att förbygga brottslighet gäller sekretess för förundersökning i brottmål och åklagarmyndighetens verksamhet i övrigt att förebygga, uppdaga och beivra brott, 40 år) och 9 kap 1 § (med hänsyn till skyddet för enskilds förhållande gäller sekretess för förundersökning och åklagarmyndighetens verksamhet i övrigt att förebygga, uppdaga och beivra brott, 70 år).

För att göra handlingarna tillgängliga för forskning beslöt Landsarkivets ledning att handlingarna jämlikt Sekretesslagens 14 kap 9 § skulle utlämnas med ett s k **förbehåll**, som innebar att uppgifterna i materialet ej fick offentliggöras eller spridas i sådan form (genom t ex publicering av namn) att skada eller men för den enskilde eller honom närstående kan uppstå eller att fara vållas för rikets säkerhet mm

(Tryckfrihetsförordningen 2 kap 2 §, sid.15). Kopior av handlingar och anteckningar skulle förvaras så att men för den enskilde eller skada för det allmänna inte kan uppstå.

Efter artikeln i DN kom handlingarna att efterfrågas av en rad journalister och berörda (15 personer), vilka samtliga fick tillgång till handlingarna mot undertecknande av förbehåll. Genom denna tillämpning av Sekretesslagen kunde berörda personer få reda på varför och i vilken omfattning de telefonavlyssnats utan att därför den enskilde skadades. Likaså fick Landsarkivets personal en välbehövlig genomgång av sekretessrutinerna.

Landsarkivet på internet

Landsarkivet i Göteborg återfinns på följande web-sida: <http://www.ra.se/gla/>.

Här redogörs för landsarkivets verksamhetsidé, dess organisation, verksamhet och kontaktpersoner. Vidare återfinns här en kort historik, lista över publikationer, besöksstatistik, forskartips, databaser, utställningar mm. Vissa avsnitt har ännu ej hunnit utarbetas.

Studiebesök

Tisdagen den 6 mars 1999 avlade Statens Arkivstyrelsens ordförande, Centerns f d partisekretär, Åke Pettersson ett studiebesök på Landsarkivet i Göteborg. Han visades runt i våra lokaler såväl vid Gejersgatan som på Polstjärnegatan. Med ledningen diskuterades en rad problem - utmaningar som t ex personalsituationen, ombyggnaden av de publika utrymmena vid Gejersgatan, leverans och mikrofilmning av kyrkoarkiv, storlänets etablering och följderna för GLA, den ekonomiska ersättningen för leveranser, vården av arkivbeståndet och mottagandet av företagsarkiv. Han visade största förståelse för vår institution och kände sig vid avresan väl informerad om såväl glädjeämnen som bekymmer.

Per Clemensson

TRYCKFRIHETSFÖRORDNINGEN 2 kap. Om allmänna handlingars offentlighet.

1.§ Till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall varje svensk medborgare ha rätt att taga del av allmänna handlingar. *Lag (1976:954)*

2.§ Rätten att taga del av allmänna handlingar får begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till:

1. rikets säkerhet eller dess förhållande till annan stat eller mellanfolklig organisation,
2. rikets centrala finanspolitik, penningpolitik eller valutapolitik,
3. myndighets verksamhet för inspektion, kontroll eller annan tillsyn,
4. intresset att förebygga eller beivra brott,
5. det allmännas ekonomiska intresse,
6. skyddet för enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden,
7. intresset att bevara djur- eller växtart.

Jöns Hall och Anna Morman och deras ättlingar

Elisabeth Ahldin Dahl har nyligen givit ut en bok med denna titel, med ett förord daterat i november 1998. Totalt omfattar boken 279 s. De första 42 sidorna ger läsaren allmän information om stamfamiljen och de levnadsomständigheter ryttmästare *Jöns Hall (1668-1725)* hamnade i under Stora Nordiska kriget. Hustrun *Anna Mårtensdotter Morman (1666/68-1742)* biograferas också tillsammans med viktiga familjer för släktens fortlevande under de följande seklen.

Som så ofta är det något speciellt föremål eller en händelse som har startat forskandet i familjens historia, i det här fallet är det en gammal flintlåspistol som sätter igång fantasin. Författaren har sedan också på ett förtjänstfullt sätt löst frågan om Jöns Halls härkomst och placerat in pistolen i sitt rätta sammanhang.

Huvuddelen av boken omfattar sedan en uppställning i tabellarisk form över de 1029 familjer vari ättlingar ingår. Att det rör sig om ett släktforskningsmässigt storverk lämnar totala antalet registrerade per-

soner uppgift om - omkr 7200 stycken med ett tvåspaltigt personregister om 51 sidor! Registret är dessutom satt med en något mindre grad än den övriga texten. Trots att stamfadern var skåning återfinns idag huvuddelen av ättlingarna i Västergötland och Småland, men med betydelsefulla utvikingar till Finland (författarinnans hemland) och Norge. Ättlingarna i Nordamerika har inte i sin helhet följts upp, vilket är en brist - men författaren till dessa rader har stor förståelse för det. Något tråkigare är att sentida finska grenar inte har utforskats.

Elisabeth Ahldin Dahl har gjort en liten vacker bok, som i sitt format innehåller mycken kunskap och forskarmöda under gångna år. Hon skall ha all heder av detta! Sentida ättlingar kommer att ha mycket glädje av boken som erhållit en vacker grafisk form. Den ges ut på eget förlag och kan beställas direkt hos författaren på adress: Gryningsvägen 73, 433 48 Partille eller via telefon 031 / 336 56 43.

LarsOlof Lööf

Mårten och Emerentia Krakows släktkrets

av Olga Dahl

Om man frågar efter någon framstående 1600-talskvinna i Göteborg faller tanken först på Emerentia Krakow (f. Pauli, död i Göteborg före 1648). Det var hon, som tog befälet sedan hennes man, ståthållaren på Gullberg, Mårten Krakow (död före 22 dec 1616), blivit sårad när Kristian IV med överlägsna styrkor anföll Gullbergs fäste 27 januari 1612. Med list och kokande lut, som hon tillsammans med soldathustrurna hällde över danskarna, lyckades hon avvärja stormningsförsöket. Man kan läsa om henne bl.a. i Hugo Frödings *Det äldsta Göteborg* och Knut Ekroths beskrivning av Gullbergs fästes efterträdare Skansen Westgötha Leijon.

Emerentia Krakow låter skjuta på Kristian IV i jan.1612. Teckn. G.H. Brusewitz.

Enligt Hugo Fröding hade Mårten Krakow och Emerentia Pauli fyra kända barn, två söner *Martin* och *Hans* och döttrarna *Cecilia* och *Emerentia*. Som parets dotter har också betraktats *Catharina*, men enligt en uppgift var hon Emerentias Paulis styvdotter. Denna skildring kommer att koncentreras kring Cecilia och Catharina.

Martin Krakow

var enligt Fröding "stallmästare eller dylikt och stationerad i Stralsund, varifrån han sände hästar till Sverige". Till sitt bröllop med jungfru *Florentine Westphal* den 21 oktober 1637 inbjöd han Axel Oxenstierna. Om denne accepterade inbjudan nämnes ej. Senare värdjade Martin Krakow till rikskanslern om hjälp efter en långvarig sjukdom.

Hans Krakow

gemenligen kallad "Hans Krååk", blev rådmann 1 mars 1659 och kyrkvärd i domkyrkan. Den 16 jan 1671 fick han tillsammans med Christian Schotte i rätten redogöra för "fattigbössans medel, huru och till hwad quantum dhe äre inkomna och bland dhe huusfattige hwar weka åhret igenom uthdeelte." Han avled 6 mars 1671 (begr 2 apr 1671), var bosatt på Spannmålgatan (9.20) och efterlämnade änkan *Malin Amundsdotter*.

Systrarna Krakow

Hans Krakows systrar var inga blindpipor. Fröding berättar om system *Emerentia* att hon var gift med en förste borgmästaren i Karlstad Knut Olofsson och mor till *Peder Kanutius Bäfverfeldt*, justitiepresident i Göteborg 28 april 1639, död 20 maj 1653.

Den framgångsrikaste av systrarna var Cecilia. Enligt Alf Åberg i Svenskt Biografiskt Lexikon härstammar berättelsen om Emerentias Krakows bedrifter från vad Cecilia långt senare nedskrev om vad hon upplevt som barn (publ i Göteborgska spionen 1760, i bokform 1836).

Cecilia Krakow och sonen Gerhard Leijoncrantz

Cecilia Krakow var först gift med *Barthold (Bartholomeus) Gertzen* (begravd i Christine församling 4 nov 1629) och hade i detta äktenskap sonen *Gerhard*, vilken antog styvfaderns namn von Lengerken (se nedan) och därför av misstag betraktats som dennes son. (Almquist: Göteborgs historia II, sid 542). Han inskrevs som student i Uppsala 16 sept 1643 (*Gerhardus Bartholdi Gothburgensis*). Trots sin ungdom utsågs han till syndicus 18 juli 1650 eftersom han enligt Almquist "förmodligen redan visat prov på den begåvning och smidighet, som skulle bana vägen för honom till stadens högsta äreställen". 1649 hade han fått följa riksrådet Bengt Skytte på en beskickning till danska hovet. Redan 1653 utnämndes han till president, adlades 3 jan 1660 med namnet *Leijoncrantz* och blev burggreve i Göteborg 1677 efter Norfelts död och beklädde ämbetet till dess det indrogs 1681. Han ägde hus och gård i hörnet av Vallgatan och Västra Hamnen (1.33 på 1790 års karta).

Gerhard Leijoncrantz var gift:

- 1) 14 aug 1653 med *Brita Norfelt*, f. 27 juli 1637, död 18 mars 1655.
- 2) med änkan efter innehavaren av Vallda Säteri i Fjärås befallningsmannen, inspektoren över fyrarna *Mikael Wernles d.y.*
- 3) Efter rådmann Arfwed Gudmundssons

död 1675 gifte Gerhard sig 1680 med dennes änka *Brita* (dotter till rådmann Olof Torsson och Cecilia Andersdotter Bånge), varefter en tvist med Arfwed Gudmundsson från 1666 om rätten att uppsätta ett epitafium på en pelare i domkyrkan torde ha bilagts. Leijoncrantz avled 1684.

Cecilia Krakows äktenskap med och Jürgen von Lengerken

Gerhards styvfader *Jürgen von Lengerken* (f. 1603, död 17 juli 1655), med vilken Cecilia von Krakow gifte sig 22 aug 1630, tillhörde stadens rådmansaristokrati. Enligt Bergs genealogier var han född i Kiel som son till en handlare Henrik von Lengerken (död 1619, gift med Marina Töcken). Jürgen flyttade 14 juli 1619 till Nya Lödöse, där han blev handelsbetjänt hos Carsten Nilsson (senare bosatt i Göteborg 5.43v). Han blev egen handlare i Göteborg 1627. Enligt borgarlängden 1639 brukade han "allehanda handel". 1637-1641 nämnes han som bosatt i hörnhuset mellan norra sidan av Holländaregatan och östra sidan av Västra Hamnen (5.41) men tilldelades ett par av Rudgier von Ackern (6.32) av regeringen frändömda tomter. De var betydligt förnämligare belägna vid Stora Torget på den plats där nuvarande Börshuset ligger. Som vederlag hade Jürgen lovat staden att bygga ett nytt, fast och stadigt stenhus och skulle dessutom till staden erlägga en rekognition av 225 daler smt. Han tjänstgjorde som rådmann från 1 jan 1647 till 31 dec 1650. Wilhelm Berg säger visserligen att Jürgen blev föreståndare för tyska kyrkan 1634 men detta noteras ej av Knebel. Märkligt är också, att varken hans eller hans hustrus död noteras i Kristine dödbok. Att de liksom släkten i övrigt tillhörde svenska för-

Vy från öster av fästningsstaden Göteborg, som började anläggas år 1619.
Kopparstick (1715), efter teckning från slutet av 1600-talet av Erik Dahlberg.

samlingen försvårar forskningen, då dess kyrkböcker ha brunnit.

Cecilia som handelskvinna

Hustru *Cecilia von Lengerken* fortsatte efter sin mans död hans handelsverksamhet. Hon förekommer i domböckerna mycket ofta som fordringsägare i kravmål. Vid denna tid fanns det inga banker och behövde man pengar pantsatte man något av sina ägodelar hos någon som hade gott om den varan. Panterna kunde utgöras av hus och tomter eller lösöreföremål som silverkannor (ev. lånad av grannen), tennbägare eller ofta kvinnokjortlar, som enligt domböckerna under rundgången ur hand i hand hade slitits för mycket eller mist en aln eller en av ägaren uppskattad garnering. I ett fall försökte ägaren ute på gatan slita av det pantade alghudsskyllet av pantlånares dräng, som olovligen brukade sig av det innan lånetiden var utgången. *Cecilia v Lengerken* var Göteborgs pantlånerska nummer ett, även om hon nog aldrig tog emot klädesplagg som panter. Våren 1664 hade hon redan tre gånger uppbjudit två av sina panter, källaremästare *Didrik Strokirks*

och *Lorens Jungs* gårdar (Gbg mag EIIa:1a). Hon betalade 1675 hela 60 daler i krigskontribution och torde i förmögenhet i Göteborg endast överträffats av *David Amia*, som också bedrev stor utlåningsverksamhet.

Mågen Paul Rokes, gift med Mariana von Lengerken

Cecilias dotter *Mariana* eller *Armika von Lengerken*, född 1 jan 1635, död 3 jan 1679 i Domk. Göteborg, gifte sig först med handelsmannen *Johan Eilking* (död 1659) och hade med honom en son *Henrik Eilking* (kallad nr 3).

Sedan gifte hon sig med *Paul Rokes*, son till en lin- och hampköpman med samma namn. *Paul Rokes* d.y. blev rådman 1 jan 1664 och avled 13 juli 1684. *Paret Rokes* flyttade till *Cecilia von Lengerkens* hus 6.32 sedan brand i parets bostad på Drottninggatan 4.19 åstadkommit den första stora eldsvådan 1669. De ärvde huset på Börs-hustomten och ägde bl.a. *Upperuds järnbruk* på *Dahl*. De hade flera barn bl.a.

I Martin

g.m. Florentine Westphal

II Hans

g.m. Malin Amundsdotter

III Cecilia g.m. 1. Barthold Gertzen

2.-Jürgen von Lengerken

Gerhard v. Lengerken
adlad Leijoncrantz
g.m.

- 1) Brita Norfelt
- 2) Mikael Wernles
d.y.:s änka
- 3) Brita Olofsdotter
ä. efter Arfwid
Gudmundsson

Henrik
g.m.

Anna Catharina Kieser
(omg.m. Simon Simonsson Schultz)

Anthoni Henrik Anna
Jürgen Cecilia

Mårten
g.m.

Sara Pohlman

Mariana (Armika)
g.m.

- 1) Johan Eilking 2) Paul Rokes
- Henrik Eilking
d.y.

Cecilia
g.m.

Henrik Johansson
Barn: Cecilia g. Bihusen
Magnus Månsson
Barn: Margareta,
Magnus Göthenberg

Johan
Vollrat d.y.

Martin Lorentz
d.y.
N.N.
Barn: Vollrat,
Magnus,
Sara,
Margareta

Maria Paul Emerentia Barthold Brita
nr 3 g.m.
borgm.

1) Johan Laurin Lindroth
2) borgm.
Erik Lorentzsson-
Stockenström

IV Emerentia

g.m. borgm. Knut Olofsson

V Catharina

g.m. Johan Casparsson (barnen kallar sig Poppelman)

Mårten Johan Johannes
g.m. Caspari
Anna g.m. Rebecka
Hansdotter Walleria

Margareta Caspar g.m.
Söfring Margareta
Nilsson Wetterham

Sebastian Anna g.m.
Henrik Nicolaus
Eilking Westernman
(nr 2)

Maria g.m.
Nicolaus Anders
Gunnarsson-Stillman

Emerentia Maria Christina
g.m. Oluf
Anders Persson Ekmarck

Caisa-Maria Dahl
g.m. Olof Norberg

Brita Catharina
g.m. Jacob Sahlgren 2) J.F.v Kaulbars

Mårten Krakows och Emerentia Paulis släktkrets

dottern *Emerentia*, som var gift med 1) notarie *Johan Laurin*, 2) borgmästare *Erik Lorentzsson Stockenström*

Sönerna von Lengerken ej lyckosamma

Jürgen von Lengerkens och Cecilias söner var icke lika lyckosamma som styvsonen burggreven Gerhard Leijoncrantz.

Sonen *Henrik* var död 4 nov 1679, då hans hustru *Anna Catharina Kieser* (f. 1643, död 1724) gifte om sig med Simon Simonsson Schultz d.ä. (f. 1631, död 1682). Henrik von Lengerkens söner *Anthoni Jürgen* (senare bosatt i Stockholm) och *Henrik von Lengerken* vände sig tillsammans med modern *Anna Catharina Kieser* 1693 mot svågern *Christian Altesleben* ang. arvet efter sin syster *Anna Cecilia* (f. 1663, död 1691). *Anna Cecilia* var gift med garvaren och gästgivaren *Christian Altesleben* (död på landet kort före 8 april 1804), bosatta 7.22.

Sonen *Mårten von Lengerken* (g.m. *Sara Pohlman*) bodde i föräldragården vid Stora Torget 1658-1660. Han krävdes 25 aug 1662 av Johan Thoun, fullmäktig för (hustruns släkting?) sal. Laurent Pohlman änka i Hamburg, dels för egen skuld, dels för skuld han hade i kompani med svågern Paul Rokes.

Enligt en av *Sara Pohlman*'s inlagor till magistraten 1688 (Gbg mag EIIa:5) angående arvet efter hustru *Cecilia von Lengerken* (vars död enligt *Sara Pohlman* inföll "först på året 1683") hade *Mårten von Lengerken* för 8 000 rdr i början av 1660-talet köpt ett jordagods i Minden i Tyskland, där han avlidit. Rätten uppmanade 30 juni 1685 förmyndaren för hennes söner *Lorentz* och *Gerhard*, handels-

mannen *Johan von Minden* att innehålla tredjepeningen (skatten för arv som fördes utomlands). Både sönerna och den gifta dotterns man var enligt *Sara* i krigstjänst i Brandenburg. Hon hade tänkt låta den del av arvet, som tillföll hennes barn förbliva här i landet till dess hon fick se, om de ville flytta hit men både *Lorentz* och *Gerhard* avled i Minden. *Gerhard* omtalas först i nov. 1737 som död. Yngste sonen *Mårten v Lengerken d.y.* var redan i Sverige i "gen. Bokhålleri under Cammereraren *Erich Bertilssons* direktion". Modern och de ogifta döttrarna slog sig ned i Göteborg.

I bouppteckningen efter *Sara Pohlman* (f. 1636, begr 10 jan 1714) uppgavs arvingarna vara *Johan Volrat* och *Jürgen*, vilka båda fick burskap i Göteborg som handlande, vidare *Cecilia* och avlidne *Martins* barn *Volrat*, *Magnus*, *Sara* och *Margareta*.

Sara Pohlman efterlämnade hus och gård på Torggatan, värd 546 daler. *Johan Volrat v Lengerken* som 1712 blev löjtnant i borgerskapets kår har blivit historiskt ryktbar eller rättare sagt beryktad genom att han avled 1715 (begr 23 febr) av slag "efter att ha rundeligen pokulerat på källaren *Druvan*".

Mårten von Lengerken och *Sara Pohlman*'s dotter *Cecilia von Lengerken d.y.* gifte sig i tur och ordning:

1) 27 dec 1694 med handl. *Henrik Johansson* (f. 1665, död 1702, bou 1703:49). Barnen i detta ä. *Cecilia* (senare gift *Bihusen*) och *Christina Johansson* avvittrade hon med 1 500 daler smt var.

2) 15 dec 1703 med handl. *Magnus Måns-son*. Med honom hade hon barnen *Margareta* och *Magnus Göthenberg*.

Berättelsen om Catharina Krakow och hennes släktkrets följer i nästa nummer.

LANDET RUNT ur olika medlemsblad.

Efter Johan von Sydows bortgång fortsätter denna gång Elisabeth Ahldin Dahl att kortfattat redogöra för läsvärda och intressanta artiklar ur medlemsblad för släktforskarföreningar både i Sverige och övriga Norden. Medlemsbladen finns tillgängliga på VSGF:s bibliotek,

ALIR ANOR. Forskarf. Alir, Söderhamn.

Nr 3/98. Under rubriken 'En välkänd förkunnare inom kristenheten' berättar Gösta Berglöw initierat om ärkebiskop Nathan Söderbloms liv och levnadsbana. Som bilaga medföljer en släkttavla 'Ärkebiskop Nathan Söderbloms fädemeänor i Hälsingland' av Ulla Eriksson. - Joakim Westlund skildrar övergången från bondefiske till yrkesfiske vid mitten av 1800-talet i 'Bönder och fiskare i Norrala'.

Medlemsblad för sällskapet ANE Finnveden.

Nr 80/98 sept. 'Var Småland i forna dagar fullt av torp och målare?' är en intressant artikel om svenska ortsnamns ursprung - angiven källa 'Vi smålänningar, Nr 20 1978'.

AnKnytningen. Nyköping-Oxelösunds Släktf. förening.

Nr 3/98. 'Några gamla sörmländska bronamn' redovisas av Svante Strandberg. - Stina Mörner Paasche berättar om sin ungdom i 'Minnen från Sörmland', hennes levnadshistoria återges av Gullik Dahlstedt. - Med material från nättidningen "Rötter" belyser Christel Eriksson problemet 'Hur hitta föräldrar till "oäkta" barn?'

Nr 4/98. Ulf Berggren påbörjar en serie 'Kända sörmlänningars anor'. - Elis Härshammar skriver om 'Medeltida jordaskiften vid Eskilstuna kloster'. - Ur "Rötter" har Christel Eriksson denna gång hämtat uppgifter om släktforskning förr och nu på Island.

AN-SIKTET. Folkare släktf. förening

Nr 3. 'Källkritik och källhänvisningar - en fråga om trovärdighet' - en tankeställare för alla släktforskare av Barbro Vikström.

BORÅS SLÄKTBLAD. Borås Släktf. för.

Nr 36/98. Sven Collin fortsätter sina artiklar från 1997 om Herman Fleming, detta avsnitt skildrar 'Gustave de Montjoye, franske kungens trogne följeslagare'.

Nr 37/98. Kinnarumma socken - Kjerstin & Nils-Olof Olofsson berättar om socknens forminnen, kyrkor och befolkning mm. - Andra delen av Svens Collins artikel om Gustave de Montjoye.

DISKETTEN. Dis-Väst.

Nr 3/98. Om med- och motgångar i forskningen berättar Essan Gradhman i 'Veckan då allt hände' och Gerd Johansson i 'Släktlegenden som visade sig vara sann'. - 'Hur det kunde gå på den gamla tiden' är Lennart Larssons skildring av ett tragiskt kvinnoöde i Borgviks socken. Det handlar om Britta Jonsdotter som blev "halshuggen och å bähle bränd" 1759 för att hon dödat sitt nyfödda barn.

Nr 4/98. I samband med ett referat om släktforskar dagarna i Jönköping berättar Inger Ragnhult om Johan Björnsson Prinz från Bottnaryd (1592-1663) och Andreas Fernholm (1840-1892) med vilka hon är besläktad. - 'Göta hovrätts arkiv genom tiderna', arkivföreståndare Gun Petersson informerar om vilka möjligheter arkivet erbjuder släkt- och hembygdsforskare.

GESTRICIA. Gästriklands Gen. Förening.

Nr 3/98. Tema: "Ovansjö socken". Roger Larsson har sammanställt allmänna fakta om socknen samt skrivit följetongen 'Urmakare Erik Westlins dagbok', här Del II. - Sjätte och sista delen av 'En Gävlebos minnen från segelfartygens tid' av Johan Gustaf Berg.

HALLANDSFARARES INFORMATION.

Hallands Gen. Förening

Nr 41/98 sept. Guno Haskå ger i 'Haverdals by och Annies gård' en beskrivning av gårdarna i byn och deras historia.

HUSFÖRHÖRSNYTT. Skaraborgs Släktf. förbund.

Nr 4/98. Margareta Bergqvist har deltagit i en temaserie på Krigsarkivet och informerar om arkivets omfattning och arkivalier.

JLS-NYTT. Jämtlands läns Släktforskare.

Nr 75/98 nov. Under rubriken 'Stugusläkter - ett verk med förtjänster och brister' granskar Karl Göran Eriksson ingående Anders Johan Hanssons innehållsrika släktbok från 1927 för Stuguns socken.

KALIXforskarNYTT. Kalixbygdens Forskarf.

Nr 3/98 okt. Bengt Persson berättar i artikeln 'Vippbacken - Överkalix sockens avrättningsplats?' om ett rättsfall i Överkalix på 1820-talet. Denna skildring av dråparen Johan Wippas olycksöde återger målade dåtidens nöd och rättsförhållanden. - Detsamma kan sägas om Birger Nyströms artikel: 'Lisa Jacobs dotters och älven'. Han återger hennes egen berättelse om en vådlig flottning 1791 på Kalixälven då sex personer drunknade. - Olof Hederyds bygdekrönika 'Stridströmmar Torne älv' anmäles av Bertil Wikström. Nr 4/98 nov. Medlemsförteckning 1998.

SLÄKTEN. Södra Västerbottens släktforskare

Nr 2/98. Tom Juslin: 'Nu finns 123.000 västerbottningar från 1890 på nätet', internatadressen är: www.foark.umu.se/folk.

SLÄKTDATA. Föreningen Släktdata.

Nr 4/98. Uppgift om registerfilerna i SLÄKT-DATA registerarkiv 1998-11-14. - Håkan Svensson i Göteborg informerar om ett intressant pro-

jekt - att göra alla tänkbara fakta om Ostindiska kompaniet tillgängliga via internet. Arbetsfältet är skolans IT-utveckling. - Ingegerd Troedssons artikel 'Några viktiga årtal för kvinnorna' är en översikt av kvinnans laga rätt betr av, äktenskap mm fram till nutid.

SLÄKTFORSKAREN. Västerbergslagens släktforskare.

Nr 68/98. Temanummer om Furbo, Norrbärke med hemmans- och byalängd samt domstolsutdrag. Carl Mikael Bellmans härstamning.

Nr 69/98. Torsten Berglund redogör för Jussi Björlings anor i Västerbergslagen.

SLÄKTFORSKAREN. Söderslättis släkt- och hembygdsförening.

Nr 1/98. Egon Prah skildrar Anderslövs socken. - Eva Dalin ger en livfull skildring av ett tvegifte i Göinge och dess följder under rubriken. 'Om man tager två laggifta hustrur...'

Nr 2/98. Egon Prah skildrar Bodarp socken. - I den långa och informativa artikeln 'Rörligt krig under Skånes svarta århundrade' med tillhörande två kartor beskriver major T Lange ingående tiden 1610-1710 då Skåne var krigsskådeplats för danska och svenska arméer inklusive de stridbara bönderna, "snapphanarna". Utom de stora slagen, vid Lund 1676, Landskrona 1677 och Helsingborg 1710, inrymmer de dramatiska krigshändelserna överraskande landstigningar, plötsliga sammanstötningar, snabba återgång och förföljningar.

SÖDERTÄLJE-PROBANDEN. Södertälje Släktf. förening.

Nr 128/98. Flera av oss kan ha någon vallon bland anoma även om detta ej framgår av kyrkböckerna skriver K-E Ferner i 'Vallonsläkter'.

Nr 129/98 nov. K-E Ferner informerar om intressant kartmaterial i 'Latmåteriverkets forskningsarkiv'.

Trollhättebygdens Släktforskare.

Nr 2/98. En kopia av en kort handledning i soldatforskning av Per Clemensson, Lars Ericsson, Pär Frohnert och Björn Lippold ingår. - Leroy Billberg informerar om 'Mormonkyrkans släktforskningsmöjligheter'.

Nr 4/98. Två läsvärda referat av Anna-Lisa Berglund: 'Salpetersjudare och salpeteristaten' av Lenart Skatt och 'Brott och straff under 300 år' av docent Kalle Bäck finns i detta nummer liksom ett färgrikt Amerikabrev från 1866 om emigrantresans besvärligheter.

VÄRMLANDS ANOR. Värmlands Släktf. för.

Nr 1/98. Sven R Myhl redogör för sin mångåriga smedforskning i artikeln 'Bruksmedernas släktnamn i Värmland och Dalsland på 1700- och 1800-talen' med tillhörande släktnamnstabeller. - 'Bland bruksbokskrivare, jägare, häxor och "vanligt folk", Mats Sjökvist berättar om färgstarka anfäder och anmödrar och deras levnadsöden bl a under Gyldenlöwefejden och på Eda skans. - Sten Nyborg redogör för 1734 års lag om förvärv av fast egendom som gällde till den 16 juni 1875. - 'Tiden före det ständiga knektehållets införande' är ett utdrag ur 'Närkes och Värmlands regementes historia' av C O Nordensvan. Här skildras regementet, dess krigsdeltagande, officerare och manskap från Gustaf II Adolfs indelning av det inhemska infanteriet 1623 i tio stora regementen, till slutet av 1600-talet då indelningsverket genomfördes av Karl XI.

Nr 2/98. Jan Tengelin beskriver boken 'Genealogica Sursilliana' publicerad 1850. Han fann flera generationer anfäder och anmödrar i det stora verket som handlar om bonden Erich Ångerman Suursills efterkommande från 1560- till 1850-talet, främst finländska präster och deras familjer. - Peter Funke berättar om 'Sven Renström - stor man i Göteborg men bortglömd i Värmland?'. Han föddes på gården Uggleberg i Huggenäs där hans far var inspektor och blev en av Göteborgs många stora donatorer. Hans antavla ingår.

VÄSTGÖTAGENEALOGEN. Västgöta Gen. Förening.

Nr 1/98. Tema: Kommunikationer. Tor Cullberg skildrar grundläggandet av postväsendet i 'Postbönder och postdrängar' och Ingemar Landin järnvägsnätets utveckling i 'När Västergötland fick järnvägar' - Ingela Hultgren har hämtat 'Uppgifter om Skaraborgs och Älvsborgs län i siffror anno 1861' ur 'Konungariket Sveriges statistik' utgiven av Gustaf Tomeé.

Nr 2/98 Tema: Bollebygs härad. Information om hembygdsföreningarna i Bollebygd, Töllsjö och Björketorp och en beskrivning av häradet i gången tid. - Kurt Olsson skriver om 'Gamla Landsvägen i Bollebygs härad' som var 1600- och 1700-talens motsvarighet till nutidens Riksväg 40. - Dessutom porträtteras Doktor Gustav Brand och några andra färgstarka särlingar som levt i dessa trakter.

ÖGF-Lövet. Östgöta Gen. Förening.

Nr 53/98. Temanummer: Göta kanal. Under titeln 'Drömmen om en kanal tog 300 år att förverkliga' ger Hans Egeskog oss uppgifter om kanalens tillkomst medan Gunnar Rydberg beskriver skeden och mödor vid själva byggandet i 'Slätbaken eller Bråviken? Intriger föregick länders mest betydande byggnadsverk'. - För den intresserade finns dessutom både lästips och mera fakta om kanalen. - 'Ekarna blev "Kiempens fall' är en fängande skildring av Maud Lindeberg om Olof Klockares levnad. Han kallades även Olof Kämpe och levde på 1600-talet i Norra Vi.

Nr 54/98. I 'Flickbruden i Missmyra' skildrar Gunnar Rydberg ett drama från 1783. Den 33-åriga Peter Månsson gifter sig med den 19-åriga Anna Olofsdotter men hon var av "hemlig kärlek intagen" och berövar sig några veckors senare livet genom hängning. Häradsrätten utreder fallet, främst för att bestämma begravningssättet - utanför kyrkogårdsmuren eller i vigd jord. Som dödsorsak anges upprörd sinnesbeskaffenhet och hon får bli "i kyrkogård lagd och i tysthet begraven".

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning
retur med nya adressen till:

VÄSTANBLADET

Erik Dahlbergsgatan 36
411 26 Göteborg

B FÖRENINGSG-
BREV

Sverige

Porto betalt

Släktforskardagar i Karlstad den 17, 18 och 19 sept. samt Sveriges Släktforskarförbunds Riksstämma 1999.

*Tema: Bruk och smeder. Fullständigt program på VS GF:s anslags-
tavla. Anmälningblanketter finns hos föreningens sekreterare.*

☛ Nästa nummer av Västerns Bladet har manusstopp den 15 aug. 1999 ☛

Tveka inte ! Såväl korta som längre manus och forskningsresultat mottages för publicering. Gärna även små anekdoter o.d. Låt oss också få ta del av Dina synpunkter.

V S G F :s

BIBLIOTEK och EXPEDITION

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg
har öppet under t.o.m. 6/5 1999.

tisdagar kl 10.00 - 12.00

torsdagar kl 10.00 - 14.00 (då torsdagsgruppen har sin verksamhet)
samt **1 timma före varje föreningsmöte** på Erik Dahlbergsgatan
Dessutom har Sybil Winell, tel. 16 05 95, erbjudit sig att öppna
biblioteket för besök efter telefonöverenskommelse.

Tel. 031-13 12 26 www.genealogi.se/vs gf.htm Postgiro 24 23 85 - 3

Välkomna !